

C. H. Becker, *Beiträge zur Geschichte Ägyptens unter dem Islam*, Strasbourg 1913, II, 107-110, 140-148;
H. Rabie, *The financial system of Egypt*, London 1972, 50-56.

۵/ هالم^۴، با اندکی تلخیص از د. اسلام /

روکرت، فریدریش، شاعر و خاورشناس آلمانی و مترجم قرآن و آثار شرقی، به‌ویژه آثار فارسی و عربی. یوهان میثائل فریدریش روکرت^۵ در ۱۶ مه ۱۷۸۸ / ۱۰ شعبان ۱۲۰۲ در شوابین‌فورت^۶ به دنیا آمد. پدرش، یوهان آدم روکرت^۷، حقوق خوانده و وکیل بود. از این رو، فریدریش نیز، پس از گذراندن تحصیلات مقدماتی، در ۱۸۰۵/۱۲۲۰ برای تحصیل در رشته حقوق به دانشگاه ورتسبورگ^۸ رفت، اما به سبب علاقه‌اش به فلسفه و زبان‌شناسی، در این حوزه‌ها نیز مطالعه کرد و در ۱۸۰۸/۱۲۲۳، هنگامی که برای ادامه تحصیل به دانشگاه هایدلبرگ^۹ رفت، رشته زبان‌شناسی را برگزید (شیمل^{۱۰}، ص ۴۵؛ عقیقی، ج ۲، ص ۳۵۹؛ راعی، ص ۱۳۴). در ۱۸۱۰/۱۲۲۵ مدتی در دانشگاه گوتینگن^{۱۱} درس خواند و در ۱۸۱۱/۱۲۲۶ در دانشگاه اینا^{۱۲} از رساله دکتری خود درباره فلسفه زبان‌شناسی دفاع کرد (راعی، همانجا).

روکرت در ۱۸۱۸/۱۲۳۳ به رم رفت و درباره ترانه‌های محلی آنجا به تحقیق پرداخت (پرانگ^{۱۳}، ص ۱۶-۳۷). در راه بازگشت، به وین رفت و در آنجا با یوزف فن هامر-پورگشتال^{۱۴}، شرق‌شناس اتریشی، دیدار کرد. این دیدار سرنوشت روکرت را دگرگون کرد و او تحت تأثیر ترجمه هامر-پورگشتال از اشعار حافظ، تصمیم گرفت عربی و فارسی را بیاموزد (مارشانت^{۱۵}، ص ۱۳۸؛ نیز راعی، ص ۱۳۴-۱۳۵). او زبان عبری را پیش از ورود به دانشگاه آموخته بود و در دهه سوم زندگی‌اش سنسکریت را هم فراگرفت. در سالهای بعد آشنایی خود را با دیگر زبانهای مشرق‌زمین گسترش داد؛ گفته‌اند او تا پایان تحصیلاتش حدود پانزده زبان و تا پایان عمر پنجاه زبان را فراگرفته بود (والتر^{۱۶}، ص ۲۰۹؛ مارشانت، ص ۸۳، ۱۳۸). روکرت در ۱۸۲۶/۱۲۴۱ استاد زبانهای شرقی دانشگاه ارلانگن^{۱۷} و از ۱۸۴۱ تا ۱۸۴۸/۱۲۵۷-۱۲۶۴ در دانشگاه

اقطاع در مصر پیوند تنگاتنگی داشت. خراج ارزیابی شده که معادل ۳۶۷۰۵۰۰ دینار می‌شد به شکل اقطاعی میان ۱۱۱ امیر^۱، ۶۹۷۶ سواره‌نظام سنگین (طواشی) و ۱۵۵۳ سواره‌نظام سبک (قرا غلام) تقسیم شد (همان، ج ۱، ص ۲۳۳). ابن‌ماتی (ص ۸۴-۲۰۰) فهرستی کامل از همه اماکن مساحتی شده مصر در روک صالحی را در کتاب خویش، *قوانین‌الدواوین*، آورده‌است.

روک حسامی را سلطان مملوک، حسام‌الدین لاجین (حک: ۶۹۶-۶۹۸) برای کاهش قدرت امرای بزرگ و تقویت قدرت سلطان، در ۶۹۷ اجرا کرد، ولی این اقدام کاملاً ناکام ماند و امرای سلطان، او را به قتل رساندند (مقریزی، ۱۴۲۲-۱۴۲۵، ج ۴، ص ۵۵۴-۵۵۵؛ همو، ۱۴۱۸، ج ۲، ص ۲۸۹-۲۹۱؛ ابن‌ثغری پیردی، ج ۸، ص ۹۰-۹۵؛ ابن‌ایاس، ج ۱، قسم ۱، ص ۳۹۶-۳۹۸). به نظر می‌رسد فهرست نام اماکن مساحتی شده به دست روک حسامی، در کتاب مجهول المؤلف *تحفة الارشاد*، که م. رمزی^۲ آن را در ۱۳۱۱ ش / ۱۹۳۲ در کتابخانه الازهر یافت، حفظ شده باشد.

آخرین روک به فرمان سلطان ناصر محمدبن قلاوون، در سومین دوره حکومتش به انجام رسید. روک ناصری که مساحتی برخی مناطق شام را در ۷۱۳ با مساحتی تمام مناطق مصر در ۷۱۵ تلفیق کرد، در واقع تکرار روک ناکام حسامی بود، اما این بار سلطان موفق شد امرای بزرگ را از قدرت عزل کند. روک ناصری را می‌توان نوعی کودتا به‌شمار آورد، زیرا اراضی سلطانی (خاص السلطان) به‌طور چشمگیری افزایش یافت و همه ولایت جیزه به اراضی خاص تبدیل شد (مقریزی، ۱۴۲۲-۱۴۲۵، ج ۱، ص ۲۳۷-۲۴۴؛ همو، ۱۴۱۸، ج ۲، ص ۵۰۶-۵۱۰، ج ۳، ص ۳۱۳؛ *طلس شرق نزدیک توپینگن*^۳، نقشه 13 BVIII). دفاتر ثبتی را که در روک ناصری دایر شد، ابن‌دقماق در کتاب *الانتصار* و ابن‌جیعان در *التحفة السنیه* نقل کرده‌اند.

منابع: [ابن‌ایاس، *بدائع الزهور فی وقائع الدهور*، چاپ محمد مصطفی، قاهره ۱۹۷۵، چاپ افست ۱۴۰۲-۱۴۰۴/۱۹۸۲-۱۹۸۴]؛ ابن‌ثغری پیردی؛ [ابن‌ماتی، *کتاب قوانین‌الدواوین*، چاپ عزیز سوربال عطیه، قاهره ۱۴۱۱/۱۹۹۱؛ احمدبن علی سقریزی، *السلوک لمعرفة دول المملوک*، چاپ محمد عبدالقادر عطا، بیروت ۱۴۱۸/۱۹۹۷؛ همو، *المواعظ و الاعتبار فی ذکر الخطط والآثار*، چاپ ایمن فؤاد سید، لندن ۱۴۲۲/۲۰۰۲-۲۰۰۴]؛

- | | | | |
|-------------------------------------|---------------------------------|---|-------------------------|
| 1. officer | 2. Ramzi | 3. <i>Tübinger Atlas des Vorderen Orients</i> | 4. H. Halm |
| 5. Johann Michael Friedrich Rückert | 6. Schweinfurth | 7. Johann Adam Rückert | 8. Universität Würzburg |
| 9. Universität Heidelberg | 10. Annemarie Schimmel | 11. Universität Göttingen | 12. Universität Jena |
| 13. Prang | 14. Joseph von Hammer-Purgstall | 15. Marchand | 16. Walther |
| 17. Universität Erlangen | | | |

Boxberger, Robert: *Rückerts Stellung zur Weltliteratur*. In: *Magazin f. d. Literatur d. In- u. Auslandes* (Berlin, Dresden) 1888. S. 301-304, 323-327.

23 KASIM 1991

Rückert, Friedrich: *Briefe*. Hrsg. von Rüdiger Rückert. 1.2. Schweinfurt 1977. VIII, 1506 S. (Veröffentlichungen d. Rückert-Ges. e.V. Schweinfurt. Sonderband.)

Rez. G. Buddrus in: *ZDMG* 130.1980. S. 631.

23 KASIM 1991

Mehlig, Johannes: *Friedrich Rückert - Mittler zwischen Orient und Okzident*. In: *Indien in der deutschen literarischen Tradition*. Hrsg. von H. Mode u. H.-J. Peuke. Halle 1979. S. 32-53. (Wissenschaftl. Beiträge d. Martin-Luther-Univ. Halle-Wittenberg. 53.1979. I 10.)

de Lagarde, Paul: *Erinnerungen an Friedrich Rückert. Über einige Berliner Theologen und was von ihnen zu lernen ist*. In einem neuen Abdruck überreicht von Anna de Lagarde. Göttingen: Dieterich 1897. 127 S.

23 KASIM 1991

23 KASIM 1991

Beyer, Conrad: *Friedrich Rückert's Leben und Dichtungen*. 1-3. Coburg 1866. X, 302 S.
Rez. anon. in: *LZ* 1867. Sp. 1410-11.

Fischer, Wolfdietrich u. M. Auni Abder-Raouf [Hrsg.]: *Rückert zu Ehren. Zwischen Orient und Okzident*. Schweinfurt 1987. 40 S. (Veröffentlichungen d. Rückert-Gesellschaft.)

23 KASIM 1991

'Abd al-Ra'uf, 'Awni. Rückert, Friedrich
Firdirish Rikart, 'Ashiq al-adab al-'Arabi /
Muhammad 'Awni 'Abd al-Ra'uf. -- (Cairo : Dār
al-'Arab lil-Bustānī). 1974.
122 p. ; 24 cm.
Added t.p.: Friedrich Rueckert, Verehrer der arabischen
Literatur.
"Min matbū'at al-Jam'iyah al-Adabiyah al-Misriyah."
Arabic
1. Title.
PJ6064.R8A64 74-960673 neb 6-26221
DLC AzU CLU Ciy CU InU MB MH MIU MnU NjP
OrPS TxU UU WaU

115 OKAK 1997

Beyer, Conrad: *Friedrich Rückert. Ein biographisches Denkmal. Mit vielen bis jetzt ungedruckten und unbekanntenen Aktenstücken, Briefen und Poesien Friedrich Rückert's*. Frankfurt 1868. XVI, 471 S.

Rez. anon. in: *Magazin f. d. Literatur d. Auslandes* (Berlin) 75.1869. S. 149-152 u.d.T.: *Aus Friedrichs Rückert's Leben. In München und Berlin*.

23 KASIM 1991

KREINEBORG, H. Friedrich Rückert als Interpret
orientalischer Dichtungen. *Spektrum Iran*, 13 i (2000)
pp.93-127 [Arabic, Persian & others.]

20 SUK 2001

Beyer, Conrad: *Neue Mitteilungen über Friedrich Rückert, und kritische Gänge und Studien*. 1.2. Leipzig: Froberg 1873. X, 308 S.; 224 S.
Rez. anon. in: *LZ* 1873. Sp. 752-753.

23 KASIM 1991

09 NISAN 1997

RÜCKERT
Friedrich
- SCHIMMEL
Annemarie
(Christoph. Pol.)
1890

936. SCHIMMEL, Annemarie. "Das Spiegelmotiv bei Rückert", in: Wolfdietrich Fischer & Rainer Gömmel eds., *Friedrich Rückert Dichter und Sprachgelehrter in Erlangen. Referate des 9. interdisziplinären Colloquiums des Zentralinstituts*. Neustadt an der Aisch, Degener, 1990, pp. 147-156 (Schriften des Zentralinstituts für Fränkische Landeskunde und Allgemeine Regionalforschung an der Universität Erlangen-Nürnberg, 29)
[Le thème du miroir chez Rückert]

Le thème du miroir est courant dans la littérature mystique iranienne: il permet de comprendre que nous n'ayons de l'Un qu'une connaissance fractionnée. Il est aussi moral: il permet la duperie comme il nous rappelle l'humilité quand il reflète la réalité de notre moi. A. S. retrouve ce thème tout au long de l'oeuvre de Rückert.
Y. R.

23 KASIM 1991

Bobzin, Hartmut: *Friedrich Rückert in Berlin (1844-45). Aus den Erinnerungen von Max Müller.* In: *Oriens* 29/30.1986. S. 102-109.

Macke, Karl: *Friedrich Rückert als Übersetzer.* [Siegburg 1896.] 22 S. Aus: Programm des k. Gymnasiums in Siegburg. 1896.

23 KASIM 1991

Schimmel, Annemarie: *Friedrich Rückert. Lebensbild und Einführung in sein Werk.* Freiburg/Br.: Herder 1987.

23 KASIM 1991

AKIKI, Necip. "el-Müsteşrikûn"

II. c., s. 359-360, 1980 (KAHIRE)

روكبرت ، فريدريك (١٧٨٨ - ١٨٦٦) Ruckert, Fr.

شاعر تلقى علومه في جامعتي فورزبورج وهيدلبرج ، والتحق بمعظم أقسامها الشرقية ،
فوفق إلى إجادة العربية ، وكان يحسن ثلاثين لغة ، ونال لقب أستاذ برسالة إلى جامعة بينا
(١٨١١) وتعرف بهامر - بورجشتال (١٨١٨) ، وعين أستاذاً للغات الشرقية في جامعة
ارلنجن ، ثم في جامعة برلين (١٨٤١ - ٤٩) فدرس فيها ثماني سنوات طلق بعدها التدريس
إلى إحدى المقاطعات الهادئة بالقرب من كوبورج حيث مات .

آثاره : مذكرة في الشعر الألماني ، تقتصر على الشرقية منها : مقامات الحريري
(١٨٢٩)^(٨) ودراسة عن طرفة مع ترجمة معلقته شعراً بالألمانية ، ومعلقة عمرو بن كلثوم

(٨) ثم نشر صموئيل باير - S. Peiper بعض مقامات الحريري متناً وترجمة ألمانية (فهرس مكتبة جمعية

٣٦٠

(شتوتنجارت ١٨٣٧) وامرؤ القيس الشاعر الملك (توينجين ١٨٤٣ ، والطبعة الثانية نشرها
كراينبرج ، هانوفر ١٩٢٤) ، وترجمة ديوان الحامسة لأبي تمام - الذي نشره فرايتاج - وقد
حقق فيها شعره ، ورد على انتقاد العرب في صحة مرثية تأبط شراً ، وقصيدة البردة لكعب
بن زهير (١٨٤٩) .

War bereits durch Ewald die spekulative Sprachphilosophie in die arabischen Studien eingeführt worden, so kam in ihnen durch Friedrich Rückert (1788—1866) der Geist der Romantik voll zur Auswirkung. Er hatte nach Abschluß ausgebreiteter Studien sich 1811 in Jena für klassische Philologie habilitiert und dann einige Jahre als freier Schriftsteller gelebt, ehe er 1818 auf der Rückreise aus Italien durch Hammer-Purgstall in Wien mit

Fück, Johann ASE S. 167, 168
1955 (AEIP 216)

167

der persischen Sprache und Dichtung vertraut gemacht wurde. Auf Hammer-Purgstalls Empfehlung wurde er 1826 Professor der orientalischen Sprachen in Erlangen, wurde 1840 an die Universität Berlin berufen und lebte seit 1848 auf seinem Gute bei Coburg. Seine Beschäftigung mit den verschiedensten Literaturen des Ostens galt ausschließlich ihrer Dichtkunst, deren Wesen er mit dem untrüglichen Instinkt des echten Romantikers intuitiv erfaßte und mit unnachahmlicher Sprachgewalt in deutschen Versen wiederzugeben wußte. Seine Übertragung der von Freytag herausgegebenen *Hamasa* und vor allem seine kunstvolle Verdeutschung der *Makamen* des Hariri gehören der deutschen Literatur an.

RÜCKERT
Friedrich

1067. [RÜCKERT]

- BOBZIN, Hartmut; FISCHER, Wolfdietrich; UHRIG, Max-Rainer eds. *Rückert-Studien*, Band V. Wiesbaden, Harrassowitz, 1990. 110 p. (Jahrbuch der Rückert-Gesellschaft e.V. Schweinfurt, Bd V)
- FISCHER, Wolfdietrich; GOMMEL, Rainer eds. *Friedrich Rückert Dichter und Sprachgelehrter in Erlangen. Referate des 9. interdisziplinären Colloquiums des Zentralinstituts*. Neustadt an der Aisch, Degener, 1990, 223 p. (Schriften des Zentralinstituts für Fränkische Landeskunde und Allgemeine Regionalforschung an der Universität Erlangen-Nürnberg, Bd. 29)

Pour la culture germanique, F. Rückert (1788-1866) est un poète lyrique dont les vers ont été mis en musique par Schubert, Schumann, Brahms, Liszt et Mahler (*Kindertotenlieder*). Pour les orientalistes, c'est un maître qui laissa une grande oeuvre autant dans la littérature et la philologie iranienne ou indienne, que sur l'islam et la littérature arabe (voir A. Schimmel, *Friedrich Rückert. Lebensbild und Einführung in sein Werk*, Freiburg i.B., 1987). La Rückert-Gesellschaft, qui existe depuis 1963, publie un cinquième cahier qui rappelle ces différentes facettes du personnage, mais dont aucun article ne concerne à proprement parler l'iranisme. Par contre le colloque publié par l'université d'Erlangen évoque

plusieurs aspects qui concernent directement la carrière d'orientaliste de Rückert à Erlangen, sa rencontre avec le linguiste Heinrich Leberecht Fleischer (article de Preissler), ses études sur l'Avesta qui furent utilisées ensuite par Chr. Bartholomae (K. Hoffmann), la conception qu'il avait de l'islam mystique inspirée notamment par Rumi (W. Fischer). J. C. Bürgel et A. Schimmel apportent également chacun leur contribution (voir ici-même nos 1011 et 936).

Y. R.

02 MART 1994

Michael "Dirasa tū'ī - Arabiyye ve'l - islamiyye Fi urubba

S. 192, 1982 (BEYRUT)

فريدريش روكرت (Rückert, Friedrich) (١٧٨٨ - ١٨٦٦)

كان روكرت شاعراً مرموقاً ومستشرقاً في ذات الوقت. وقد درس اللغة العربية على الأستاذ جوزف فون هامر - بورجستال (Joseph von Hammer-Purgstall) أستاذ اللغات الشرقية في جامعة فيينا سنة ١٨١٨، ثم أخذ ينسخ بعض المخطوطات العربية التي كان يحصل عليها. درّس في جامعة أرلنجن سنة ١٨٢٦ ثم دعي إلى جامعة برلين سنة ١٨٤٠. وقد ترجم بعض الأشعار العربية كما ترجم مقامات الحريري إلى الألمانية بلغة رائعة، وهذه المقامات، كان قد نشرها سيلفستر دي ساسي المستشرق المعروف سنة ١٨٢٢. وقد ترجم كذلك ديوان الحماسة شعراً إلى الألمانية. كما تأثر بكتاب ألف ليلة وليلة وبالقصص المأخوذة من التاريخ الإسلامي مما أدخل الروح الرومنسية في الأدب الألماني.

كان روكرت موهوباً في تعلم اللغات حتى قيل إنه كان يلم بجوالي ٥٠ لغة بين قديمة وحديثة. ولكن لم تسنح له الفرصة بالسفر إلى البلدان العربية فقد كانت معرفته باللغة العربية معرفة مأخوذة عن الكتب. وكان في شعره قريباً إلى روح الشرق متأثراً بالشعر العربي والشعر الفارسي من حيث الوزن والقافية والمحسنات البديعية. كما أنه ترجم قسماً من القرآن الكريم إلى الألمانية طبعه بعد وفاته المستشرق أوغست موللر (August Müller) ١٨٨٨ يقال إن هذه الترجمة أقرب إلى الإعجاز القرآني من سائر الترجمات القرآنية.

RÜCKERT FRIEDRICH

روكرت، فريدریش (١٧٨٨-١٨٦٦)

شاعر ومستشرق ألماني كبير، ترجم الكثير من الأدبين العربي والفارسي. نظامًا .

ولد في ١٩ مايو ١٧٨٨ في اشفاينفورت، وفيها تعلم في مدارسها الثانوية ثم دخل جامعة فورتسبورج ١٨٠٥، وجامعة هيدلبرج سنة ١٨٠٨-١٨٠٩ حيث درس القانون، ثم تخصص في الفيلولوجيا. ويقال: إنه كان ملما بنحو خمس لغات بين قديمة وحديثة .
وفي ١٨٢٦ عين أستاذًا للغات الشرقية في جامعة ايرلنجن Erlangen بناء على تركية همر بورجشتال .

وله عدة ترجمات في الأدبين العربي والفارسي منها :

- ترجمته لـ " مقامات " الحريري تحت عنوان : " أطوار أبي زيد ."
- " امرؤ القيس : الشاعر والملك ."
- " الحماسة، أو أقدم القصائد الشعبية العربية "، في مجلدين، شتوتجرت، ١٨٢٦.
- ترجمة سور وآيات مختارة من القرآن، نشره أ. ملر، فرانكفورت، ١٨٨٨.

13 MAY 2007

طبقات المستشرقين

- " رستم وسهراب ، قصة بطولة " (ايرلنجن ١٨٣٨) .
- ونشرت له بعد وفاته ترجمات ومؤلفات عديدة ، نذكر منها فيما يتصل بالأدب الشرقية :
- " بوستان " للشاعر الفارسي سعدي الشيرازي (ليبستك، ١٨٨٢) .
- " شاهنامه " للفردوسي (في ثلاثة مجلدات ، برلين ١٨٩٠-١٨٩٥) .
- " من ديوان سعدي " الشيرازي (برلين ، ١٨٩٣) .
- " قصائد سعدي (الشيرازي) السياسية " (نشرة فون باير، برلين ١٨٩٤) .

Röbert Friedrich

الاستشراق الألماني - فريد ريش روكرت

٥٥٧ - شمیل ، انا ماری . «فريد ريش روكرت
الاستشراق في المانيا» . فكر وفن . س ٤ :
ع ٧ (١٩٦٦ م) ، ص ٤٨ - ٦٤ .
(١٧٨٨ - ١٨١٦ م) ورقة من تاريخ

١٧ / ١١ / ٢٠٠١

Tor Andrae's original manuscript of this book was published posthumously; consequently, the footnotes were not checked properly. Annemarie Schimmel, the editor of the series in which the translation appears, has painstakingly checked them for accuracy, removing several inconsistencies. In a few places she has added, in brackets, more recent studies on particular topics.

All in all, this book is an outstanding study and should certainly be read by anyone with an interest in Sufism.

ALI S. ASANI

HARVARD UNIVERSITY

Friedrich Rückert: Lebensbild und Einführung in sein Werk.
By ANNEMARIE SCHIMMEL. Freiburg: VERLAG HERDER, 1987. Pp. 155. DM 9.90.

Last year the south German city of Schweinfurt, birthplace of Friedrich Rückert (1788–1866), celebrated the two hundredth anniversary of the birthday of the poet-scholar, orientalist, translator, teacher, editor, indefatigable man of letters, and most accomplished linguist (Rückert mastered more than fifty languages). "Weltpoet und Heimatdichter" (Poet of World and Regional Literature) was the topic of a symposium the city had organized earlier in the year. Prominent personalities, including noted scholars and contemporary writers, participated in the conference. Golo Mann, the renowned historian, son of the famous writer Thomas Mann, gave the keynote address on Rückert's accomplishments and the significance of his work for our times; two days later Mann gave the same speech at the University of Erlangen. There the orientalist Rückert, through the recommendation of the well-known Austrian diplomat and orientalist, Joseph von Hammer-Purgstall (1774–1856), whom Rückert had visited in Vienna, was appointed Professor of Near Eastern Languages in 1826. In 1841 Rückert went to Berlin for seven more years of teaching; finally he settled near Coburg and devoted his remaining years to scholarship and poetry.

We may trace through writers such as Hammer-Purgstall and Rückert a thread of public interest in the "exotic" Orient, woven unmistakably into the fabric of post-renaissance German literature. It runs through the baroque literature of the seventeenth century, with its background of the Turkish wars, on through the flood of orientalizing dramas, song-plays, novels, operas, and stories of the eighteenth century, and continues unbroken in the oriental themes and imitative orientalizing literary works (Ger. *Orientalisierende Dichtung*)

and mythical stories about a romanticized Orient of the nineteenth century.

"Orient" and "oriental"—what did Rückert's German contemporaries associate with these terms? In general the word "Orient" meant the Islamic cultures of the Near and Middle East and the cultures of the Indian subcontinent. However, the word was used broadly and included a heterogeneous mixture of geographical areas and historical times. To the general German reader, "Orient" meant ancient places and names such as Elam, Ur, Chaldea, Canaan, Jericho, Tyre and Palestine, Mecca, Babylon and Assyria, Arabia and Egypt, Carthage, Malta, the Greek holy temple of Delphi, India and Constantinople. "Orient" indicated a fairy-tale world of unlimited riches or a place unbound by earthly time. In German-speaking countries the Orient was also called *Morgenland*, a term coined by Martin Luther in his translation of the Bible, for the Greek term *anatolé*, 'land of the rising sun'. By the nineteenth century, however, when philological hermeneutics replaced theological hermeneutics and oriental studies flourished in central Europe, more precise knowledge about Asia was spreading also among the general German reading public.

Rückert, truly one of the most unusual personalities of German intellectual history, was among those who wanted, most of all, to offer more authenticity. He strove to unlock for the general reader and lover of literature the treasures of those non-European and non-Christian cultures whose literatures he knew and whose languages he mastered, especially from Arabic and Persian. When he died in 1866, he left to posterity a thesaurus of world literature in the German language. To mention only a few examples: Rückert's translation of the Koran is still the only German version of the holy book of Islam that reflects the splendor of its rhymed prose and the spirit of the original. The free adaptation of the *Maqāmāt* of al-Ḥarīrī (1054–1122), which Rückert published in 1826 under the title *Die Verwandlungen des Abu Seid von Serug* (The Metamorphoses of Abu Zaid of Seruj), and his congenial translation of the *Ḥamāsah* were widely read in the nineteenth century. With his *Gaselen* (Ghazals) Rückert introduced the precise adaptation of this genre into the German language. Ghazals were made more widely known in Germany by some of the romanticists and by Goethe, who in his *West-östlicher Divan* deliberately imitated Persian models.

Friedrich Rückert was a fertile and facile poet both of lyrical poetry transposed from other languages and of his own native German. Collections such as *Liebesfrühling* (Spring of Love), *Deutsche Gedichte* (German Poems), the patriotic *Geharnischte Sonette* (Armored Sonnets), *Östliche Rosen* (Eastern Roses), and *Die Weisheit des Brahmanen: Ein Lehrgedicht in Bruchstücken*, 6 vols. (The Wisdom of

21 MAYIS 1991

the Brahman: a Didactic Poem in Fragments), a philosophical poem consisting of a large number of poems of varying length, from two to 72 distichs, were popular throughout the nineteenth century. The touching, posthumously published *Kindertotenlieder* (Songs to Dead Children) were set to music by Gustav Mahler. In the twentieth century, however, Rückert's popularity began to wane. Scholars of German literature who are not familiar with the poetics of Near Eastern literatures often criticized Rückert's poetry for exaggeratedly neat workmanship, artificiality, and insufficient vision or originality.

We are fortunate that Annemarie Schimmel, whom the readers of this journal know as Professor of Indo-Muslim Culture at Harvard University, but who is also an excellent authority on German literature, herself a poet, and accomplished translator, has written a fine biography of Rückert and an astute introduction to his original and adaptive poetry. Only a scholar with her kind of background can initiate those who are not familiar with the poetics of Near Eastern literature to Rückert's accomplishments. The paperback, *Friedrich Rückert: Lebensbild und Einführung in sein Werk* (Friedrich Rückert: A Biography and Introduction to His Work), can be appreciated by the scholar as well as the general reader. The attractively manufactured book features a helpful, concise introduction, followed by chapters on the life of the poet-scholar, an analysis of the work of the scholar-poet, an appendix with bibliographical notes, and indices of the cited works and verses, of names, and of places, peoples, and languages, and a number of illustrations. Schimmel is already known to Rückert scholars by several shorter publications on the poet-orientalist, especially the volume *Weltpoesie ist Weltveröhnung* (World Poetry is World Reconciliation [1967])—named after a dictum by Rückert. A more comprehensive edition of Friedrich Rückert's works in two volumes (vol. 1, 387 pages; vol. 2, 369 pages), selected and edited by Annemarie Schimmel, has just been published by Insel Verlag in Frankfurt.

Several other publications on Rückert have appeared in the anniversary year. Friedrich Rückert successfully realized Johann Gottfried Herder's idea of world literature which Goethe had made one of his main concerns. Those who are drawn to the work of the keenly intelligent orientalist-poet Friedrich Rückert would be well advised to study Schimmel's editions of, and comments on, Rückert's poems, which are important contributions to nineteenth-century German literature and testify to the continuing impact of Asian cultures on German writers.

INGEBORG H. SOLBRIG

UNIVERSITY OF IOWA

Ibn 'Arabi's Theory of the Perfect Man and its Place in the History of Islamic Thought. By MASATAKA TAKESHITA. Studia Culturae Islamicae, no. 32. Tokyo: INSTITUTE FOR THE STUDY OF LANGUAGES AND CULTURES OF ASIA AND AFRICA, 1987. Pp. iii + 182.

This is a photo-reproduction of a doctoral dissertation presented at the University of Chicago in 1986. Recent studies of Ibn al-'Arabi, with the exception of Michel Chodkiewicz's outstanding work, *Le Sceau des saints* (Paris: Gallimard, 1986), have devoted relatively little attention to the historical background of his ideas. In contrast, Takeshita has picked out three elements involved with the idea of Perfect Man—man as divine image, microcosm/macrocosm, and "sanctity" (*walāya*)—and attempted to show their precedents in Islamic thought. In the first instance, he refers to a wide range of secondary literature on the divine image in pre-Islamic times and shows how a number of Sufis, especially Rūzbihān Baqī and al-Ghazālī, developed the idea. He describes the background of the microcosm/macrocosm theory mainly in terms of the Ikhwān al-Ṣafā' and al-Ghazālī. For the concept of sanctity, he looks almost exclusively at al-Ḥakīm al-Tirmidhī. He analyzes the ideas by translating and explaining passages from the original sources.

The work provides useful summaries of the concepts discussed and a welcome reminder that Ibn al-'Arabi's thought develops directly out of earlier sources. But the discussion of Ibn al-'Arabi's own ideas, which, according to the title of the book, should form the centerpiece, falls far short of what might have been expected. To begin with, the concept of Perfect Man is the unifying idea of all of Ibn al-'Arabi's teachings. As Su'ād al-Ḥakīm has pointed out (*al-Mu'jam al-ṣūfī* [Beirut: Dandara, 1981], 158), Ibn al-'Arabi employs more than forty other technical terms to refer to Perfect Man from various points of view. In fact, the whole of the *Futūḥāt al-makkiyya*. Ibn al-'Arabi's enormous magnum opus, revolves around the concept. Naturally, it is asking too much from a doctoral dissertation to do a thorough analysis of the subject. But the author should have been a bit more careful in his approach, not suggesting, as he often does, that he is providing anything more than an exceedingly brief survey of a vast topic. Even in the three issues chosen, most of the explanations of Ibn al-'Arabi's concepts could have been made with far more clarity through reference to relevant passages in the *Futūḥāt*.

WILLIAM C. CHITTECK

STATE UNIVERSITY OF NEW YORK AT STONY BROOK

Journal of the American Oriental Society
c. 109/4, s. 706-707, 1989 (Michigan)

Rubinchik, Iurii Aronovich, born 10 November 1923 at Moscow, he gained his first degree in 1953 at Moscow with a thesis entitled *Сложные с придаточными определительными в современном персидском языке*, and his doctorate in 1975 with a thesis entitled *Фразеология персидского языка*. In 1992 he was appointed a professor. His writings include *Вводный курс современного персидского языка* (1951), *Сложные предложения с придаточными определительными в современном персидском языке* (1959), *Современный персидский язык* (1960), its translation, *The modern Persian language* (1971), *Персидско-русский словарь* (1970), and *Основы фразеологии персидского языка* (1981). Miliband; Miliband²; Schoeberlein

Rubinshtein, Grigorii Iosifovich, born 15 May 1909 at Bialystok, Poland, he served in the war and then was attached to the Ministry of Foreign Trade from 1945 to 1966 when he became a member of the Africa Institut of the USSR. His writings include *Африка в мировом хозяйстве и международной торговле* (1982), and he edited *Экономические и политические проблемы Африки* (1969). Miliband²

Rubinstein, Alvin Zachary, born 23 April 1927 at Brooklyn, N.Y., he was a graduate of the City College of New York, and received a Ph.D. in 1954 from the University of Pennsylvania with a thesis entitled *Analysis of Soviet policy in the Economic and Social Council and the Economic Commission for Europe, 1946-51*. Since 1957 he taught political science at the University of Pennsylvania, Philadelphia. His writings include *Red star on the Nile* (1977), and *Soviet policy toward Turkey, Iran, and Afghanistan* (1982). AmM&WS, 1973, 1978 S; ConAu 9-12, new re., 3, 18, 39; Master (2), WhoAm, 1974-1999; WhoWorJ, 1965, 1972, 1978

Rubinstein, G. I., 1909- see Rubinshtein, Grigorii Iosifovich

Rubio Calzon, Luciano, born in 1909, he entered the Orden Agustiniana at Uclés (Cuenca) in 1924 and gained a doctorate in Semitic languages at Madrid in 1947. From 1942 to 1952 he was a director at the Real Biblioteca de El Escorial. EURAMES, 1993; Indice²

Rubio García, Leandro, fl. 1952-1960. He was a sometime lecturer in international law, and director, Departamento Internacional, Facultad de Derecho, Universidad de Zaragoza. His writings include *España y le O.T.A.N.* (1982). LC

Ruch, Frank, born in 1912 at Berlin, he studied engineering at the Technische Hochschule Berlin and then practised his profession until 1957 when he started a career as lecturer, first at the Staatliche Ingenieurschule Köln, and since 1963 at Lübeck. For several years he was in charge of projects in Egypt. Note

Rücker, Adolf, born 16 May 1880 at Lichtenwalde, Germany, he studied Catholic theology and philosophy at the Universität Breslau, was ordained priest in 1906, and gained a first doctorate in 1908 and a second one in 1911 with a thesis entitled *Die Lukas-Homilien des hl. Cyrill von Alexandrien*. With a travel grant from the Görres-Gesellschaft for 1913-14 he visited Jerusalem, Syria, Iraq, and the Lebanon. In 1923 he was appointed a professor at Münster. DiBE; DiBilnd (3); Kürschner, 1925-1935

Rückert, Johann Michael *Friedrich*, born 16 May 1788 at Schweinfurth, Germany, he studied Oriental languages, mainly Persian, at Wien under Hammer-Purgstall. He became a renown poet and Orientalist, first from 1826 to 1841 at Erlangen, and later until 1848 at Berlin. Biographies were published by Helmut Prang, and Annemarie Schimmel, in 1963 and 1987 respectively. He died in Neuses (today Coburg), 31 March 1866. AmEnc; BbD; BiD&SB; CasWL; DiBE; EncBrit; EncicUni; EncItaliana; Fück; GdeEnc; Master (6); OxGer; RNL; Stache-Rosen, pp. 11-12

Rückert, Karl Theodor, born 2 February 1840 at Beckheim, Germany, he came from a family of modest means and studied Catholic theology and philosophy at the Universität Freiburg, and was ordained in 1863. After doctorates in 1865 and 1887 he was since 1890 a professor of New Testament studies at Freiburg. His writings include *Reise durch Palästina und über den Libanon* (1881), and *Nach Nord-Afrika; nach seinem Tagebuch geschildert* (1884). He died in Freiburg im Breisgau, 9 November 1907. BioJahr 12 (1907), pp. 107-109; DiBE; Sezgin

Rückert, Rainer, he received a Dr.phil. in 1956 at Frankfurt with a thesis entitled *Zur Form der byzantinischen Reliquiare*. His writings include *Majolika* (1960), *Der Hofnarr Joseph Fröhlich* (1998), and he was editor of the series, *Die Glassammlung des Bayerischen Nationalmuseums München*.

Rudel, Alwin, fl. 1880. His writings include *Kurze praktische Anleitung zur Untersuchung und Werthbestimmung der in den Gewerben gebräuchlichen chemischen Materialien und Farben* (Halle, 1851), and he was editor of *Adressen-Jahrbuch der Papier- und Papierstoff-Fabriken des europäischen Kontinents* (1872-1882). GV; Sezgin

MADDE HA YUMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKTUMAN

Poetic Wisdom's Last Proponent: Friedrich Rückert

If Franz Bopp and Karl Koeppen were individuals uniquely able to apply to oriental studies some of the most cutting-edge scholarly trends and ideas of their age, the same might be said, in the realm of poetry, about Friedrich Rückert. Rückert today is largely forgotten and was, even in his day, an almost uncategorizable individual. Was he a poet or a scholar, a writer or a translator, a German nationalist or a universalist, a Christian or a pagan? He did, in fact, inhabit all of these identities, often simultaneously, and it would take at least one very fat book to do his intellectual career justice. Though he was an extraordinary person, in what follows, we will consider him as in many ways symptomatic of his generation, one caught between romanticism and historicism, between its grand political and aesthetic dreams and its desire to be counted *wissenschaftlich*. Like Friedrich Schlegel, for example, the young Rückert idolized the ancient Greeks and the medieval Germans – and it was his fiery nationalist poems (*Geharnischte Sonette*) that first brought him to the public's attention. But he could not be satisfied with a purely literary career, or as his son Heinrich later argued, with the philological credo of the 1810s and 1820s that Greek represented the absolute perfection of language and poetry. Already in his 1811 dissertation (written at the radical University of Jena), he was arguing for the oriental origins of Greek culture – though his arguments, Heinrich insisted, were free from “all of that fantastical confusion, in which Creuzer and his followers lost themselves.”¹¹⁴ Inspired by Hammer-Purgstall's translation of the poetry of Hafiz, Rückert would begin learning oriental languages after 1818, beginning with Arabic and Persian (he already knew Hebrew), and then, sometime in the mid-1820s, adding Sanskrit. It is a tribute both to his talents and to the state of oriental studies at the time that he was made a professor of oriental languages and literatures at the University of Erlangen in 1826, even though his language skills were largely self-taught and his commitment to orthodox Christianity was widely suspected to be tenuous at best.¹¹⁵ Hiring Rückert was indeed an adventurous move on the part of the Erlangen administration. They may have wanted a literary celebrity who could teach Hebrew, and, like August Schlegel, also dabble in the new field of Sanskrit studies. What they got was an orientalist uninterested in exegesis, and committed instead to composing pseudo-oriental poetry and pursuing an esoteric quest for the lost language of paradise.¹¹⁶

Rückert was an orientalist of a distinctively early nineteenth-century sort: the East he loved best was the poetic East, the East of Firdusi, Hafiz, *Sakuntala*, and the Psalms. And he was loved most for his least scholarly orientalism – his *Östliche Rosen* of 1822, his *Nal und Damajanti* of 1828, and his *Weisheit der Brahmanen* of 1836, all of them “Nachdichtung,” that is, poetry composed in the oriental manner. These were not sloppy or ill-informed works, though in his early years he had to depend on seventeenth-century linguistic works, such as the Syriac grammar of Isaak Sklendarian (published in 1626) and Johannes

¹¹⁴ Heinrich Rückert, “Friedrich Rückert,” p. 212.

¹¹⁵ Sengupta, *From Salon to Discipline*, p. 46.

¹¹⁶ Benes, *In Babel's Shadow*, p. 76; also Rückert, “Deutsches Künstlerfest in Rom. Zum Anfang” in *Frauentaschenbuch für das Jahr 1823*, ed. Friedrich Heinrich Karl La Motte-Fouqué, vol. 9 (1823), pp. 3–10.

Buxtorff's rabbinical Bible and commentaries (1618–19).¹¹⁷ By the later 1820s, English dictionaries and lexicons were easier to obtain and he was able to read his friend Franz Bopp's Latin translation of the *Mahabharata*. But Rückert was not after scientific authenticity; as he wrote in the preface to *Nal*, he wanted to render the Orient appealing to German-speakers' hearts, not just to scholarly critics:

What I offer here is not a translation; that would be superfluous. Rather, [I offer] an attempt to bring closer to us a beautiful foreign tale, through reworking it as German poetry . . . I have attempted to reach this goal of nationalizing [the poem] by making the episodes stand alone, but also by dressing [them] in class-appropriate German costume, excluding everything foreign which is only understandable to us by learned means and is not immediately [understandable] through the feelings, while still retaining the local color, insofar as it does not destroy the poetic impression, but seems to strengthen it.¹¹⁸

Whatever one may say about the patronizing attitude of these lines, one should also note that Rückert clearly believed that “foreign tales” were beautiful, and could, if domesticated a bit, truly touch the hearts of Central Europeans. And, whatever one may say about the inauthenticity of his “oriental” voice, his readers were indeed touched. Though at first Rückert found it difficult to publish his *Nachdichtung*, once it caught on, *Nal* became, and remained, one of the best-loved and best-selling orientaling books in the nineteenth-century Germanies, and even professional orientologists, including most recently Annemarie Schimmel, have marveled at Rückert's ability to evoke authentic styles.¹¹⁹

In addition to his *Nachdichtung*, Rückert used and improved his philological skills – in fact, Heinrich claims his father taught himself more than fifty languages, simply by immersing himself for six to eight weeks each in the relevant texts and thought-worlds.¹²⁰ But, when one looks more carefully at the translations he actually produced, as did Herman Kreyenborg, it is clear that they come mostly from the three major literary languages of the Near East, from Arabic, Persian, and Sanskrit, not from Armenian, Ethiopic, or Malayan.¹²¹ He did translate some Hebrew texts – in fact, he was forced to teach Old Testament exegesis for many years – and not surprisingly, he chose a Herderian repertoire. He did not give up his religious belief, but his interest in Hebrew waned over years, in part because, according to Heinrich, the monuments of the Hebrew spirit did not offer as wide a poetic and linguistic range as did those of other oriental cultures.¹²² For a time he worked on Coptic, Syriac, and Armenian texts – perhaps seeking, as

¹¹⁷ Hartmut Bobzin, “Friedrich Rückert und die Universitätsbibliothek,” in Bobzin, ed., *Friedrich Rückert an der Universität Erlangen* (Erlangen, 1988), pp. 122–8.

¹¹⁸ Friedrich Rückert quoted in Herman Kreyenborg, “Friedrich Rückert als Interpret orientalischer Dichtungen” [1927], in *Friedrich Rückert im Spiegel seiner Zeitgenossen und der Nachwelt*, ed. WolfDieterich Fischer (Wiesbaden, 1988), p. 278.

¹¹⁹ Annemarie Schimmel, *Morgenland und Abendland: Mein west-östliches Leben* (Munich, 2003), pp. 38–40.

¹²⁰ Heinrich Rückert, “Friedrich Rückert,” p. 225.

¹²¹ Kreyenborg, “Friedrich Rückert als Interpret,” p. 267.

¹²² Heinrich Rückert, “Friedrich Rückert,” p. 221.

روكيرت

شاعر ومستشرق ألماني . وهو
فريدريش زوكيرت، كما يعرف باسمه
الأدبي « فرايموند رايمر » ، ولد عام
١٧٨٨ م والتحق بجامعة هايدلبرج
وتوفر على دراسة اللغات بما في ذلك
اللغة العربية وغيرها من اللغات
الشرقية وبرع فيها مع اجادته النظم
باللغة الألمانية . عاصر غزو نابليون
لبلاده واتصلت سيرته بالمستشرق
النمسوي بورجشتال * أقيم أستاذا

للغات الشرقية بجامعة ايرلنجن ثم
جامعة يرلين حتى عام ١٨٤٨ .

تشمل مؤلفاته
عدة دواوين
شعرية تأثرت
بمطالعاته للآداب
الشرقية ، نشر



مقامات الحريري
مع ترجمتها الى
اللغة الألمانية ، كما نشر وترجم ديوان
الحماسة لأبي تمام ، ومعلقات امرؤ
القيس ، وطرفة ، وعمرو بن كلثوم .
وقصيدة البردة . له كتاب « حكمة
البراهمة » . توفي عام ١٨٦٦ .

Ruckert

يفر

Kamusul-islami, c. II, s. 602, 1966

(KAHIRE)

روكرت

FRIEDRICH RUCKERT

(1788-1866)

BEDEVIT A
Mevsuat 1 - Mvstoe.
S. 200-202

ثم سافر إلى روما في ١٨١٨ فأقام بها معظم هذا العام، مهتماً بالأغاني الشعبية الإيطالية. وفي الخريف سافر إلى فيينا. وفي ١٨٢٠ سافر إلى كوبورج Coburg.

وفي ١٨٢٦ عين أستاذاً للغات الشرقية في جامعة إيرلنجن Erlangen.

وفي ١٨٤١ صار مستشاراً خاصاً للدولة وأستاذاً في برلين.

لكنه في صيف ١٨٤٩ استقال من عمله في الجامعة، واستقر في ضيعة له في نويزس بنواحي كوبورج Neuses bei Coburg، وتفرغ لنظم القصائد

شاعر ألماني كبير، ترجم الكثير من الأدبين العربي والفارسي نظماً.

ولد في ١٩ مايو ١٧٨٨ في اشفاينفورت Schweinfurt، وفيها تعلم في مدارسها الثانوية ثم دخل جامعة فورتسبورج ١٨٠٥، وجامعة هيدلبرج سنة ١٨٠٨ - ١٨٠٩ حيث درس القانون، ثم تخصص في الفيلولوجيا. وحصل على الدكتوراه المؤهلة للتدريس في الجامعة ١٨١١. وصار مدرساً في جامعة بينا، لكنه سرعان ما تركها، وعمل مدرساً خصوصاً في عدة أماكن. ثم استقر به المقام في اشتوتجرت، حيث اشترك في ١٨١٦ - ١٨١٧ في تحرير «جريدة الصباح».

BEDEVİ, A. " Mevsuatu'l-Müsteşrikîn " s. 1984 (BEYRUT)

200 - 202

روكرت

FRIEDRICH RUCKERT

(1788-1866)

ثم سافر إلى روما في ١٨١٨ فأقام بها معظم هذا العام، مهتماً بالأغاني الشعبية الإيطالية. وفي الخريف سافر إلى فيينا. وفي ١٨٢٠ سافر إلى كوبورج Coburg.

وفي ١٨٢٦ عين أستاذاً للغات الشرقية في جامعة إيرلنجن Erlangen.

وفي ١٨٤١ صار مستشاراً خاصاً للدولة وأستاذاً في برلين.

لكنه في صيف ١٨٤٩ استقال من عمله في الجامعة، واستقر في ضيعة له في نويزس بنواحي كوبورج Neuses bei Coburg، وتفرغ لنظم القصائد

شاعر ألماني كبير، ترجم الكثير من الأدبين العربي والفارسي نظماً. ولد في ١٩ مايو ١٧٨٨ في اشفاينفورت Schweinfurt، وفيها تعلم في مدارسها الثانوية ثم دخل جامعة فورتسبورج ١٨٠٥، وجامعة هيدلبرج سنة ١٨٠٨ - ١٨٠٩ حيث درس القانون، ثم تخصص في الفيلولوجيا. وحصل على الدكتوراه المؤهلة للتدريس في الجامعة ١٨١١. وصار مدرساً في جامعة بينا، لكنه سرعان ما تركها، وعمل مدرساً خصوصاً في عدة أماكن. ثم استقر به المقام في اشتوتجرت، حيث اشترك في ١٨١٦ - ١٨١٧ في تحرير «جريدة الصباح».

ALMAN DİL ve EDEBİYATI DERGİSİ

herausgegeben

von

Ord. Prof. Dr. Dr. Gerhard Fricke und Prof. Dr. Burhanettin Batman

INHALT:

| | |
|--|-----|
| ANNEMARIE SCHIMMEL-TARI, Friedrich Rückert, Dichter und Orientalist | 1 |
| ANNEMARIE SCHIMMEL-TARI, Friedrich Rückert Şair ve Müsteşrik (übertragen von Burhanettin Batman) | 19 |
| GERHARD FRICKE, Bemerkungen zu Lessings "Frei- geist" und "Miss Sara Sampson" | 30 |
| Dr. MAX R. KAUFMANN, Die Türkei im Spiegel der Deutschen Dichtung | 67 |
| Dr. MAX R. KAUFMANN, Alman Edebiyatında Türkiye- nin Akisleri (übertragen von Burhanettin Batman) | 81 |
| SAFINAZ DURUMAN, Zur Form des "Dinggedichts" bei R. M. Rilke | 95 |
| HEINZ ANSTOCK, Der Konjunktiv im Deutschunterricht | 129 |

ALMAN DİL ve EDEBİYATI
DERGİSİ

III

STUDIEN ZUR DEUTSCHEN SPRACHE UND LITERATUR

herausgegeben

von der Abteilung für deutsche Philologie
an der Universität Istanbul

1956

I S T A N B U L M A T B A A S I

FRIEDRICH RÜCKERT

Dichter und Orientalist

von

Annemarie Schimmel-Tari, Ankara

Friedrich Rückert ist am 16. Mai 1788 in Schweinfurt geboren. Diese Zeit kann als ein Wendepunkt der Beziehungen zwischen Orient und Okzident angesehen werden. Die Auseinandersetzungen und Kämpfe mit der islamischen Welt hatten rund ein Jahrtausend andauert: Kriege einerseits, Beschäftigung mit dem Islam und dem Arabischen andererseits, wenn auch mit polemischer Absicht und unzureichenden Mitteln. Aber erst seit der Aufklärungszeit begann man in Europa, der Welt des Orients ein wirkliches und, teilweise, sogar unparteiisches Interesse zu zeigen. Seit dem 17. Jahrhundert hatten die nach Osten reisenden Kaufleute und Missionare neue wertvolle Informationen gebracht, und die Gelehrten gaben den nur europäisch-christlichen Gesichtspunkt auf, um die östlichen Kulturen in den sich ungeahnt erweiternden Horizont des Weltbildes einzubeziehen. Wie einerseits orientalische Verkleidung in der Literatur gern benutzt wurde, so hatten andererseits Denker wie Hamann mit seinen überströmenden Ideen über die Poesie als Muttersprache der Menschheit Herder zu seiner Philosophie der Menschheit und zur Sammlung der Volkslieder aller Länder angeregt. Die Romantik hatte Herders idealistische Gedanken sich angeeignet und im Orient die Wiege der Menschheit, die Heimat aller Märchen, Poesie und Religion gesehen, in einem geistigen Morgenland das Ziel ihrer Sehnsucht gefunden. Die Bemühungen der Brüder Schlegel, die sich als erste in Deutschland mit dem Studium des Sanskrit beschäftigten, sind aus diesen romantischen Gefühlen hervorgegangen.

Ungefähr gleichzeitig befreiten sich die arabischen Studien von der Theologie und dem Hebräischen. Der geniale J. J. Reiske, genannt der Märtyrer der arabischen Literatur, und noch mehr der Vater aller arabistischen, ja orientalistischen Studien in Europa, Sylvestre

GERMANO-TURCICA
ZUR GESCHICHTE DES TÜRKISCH-LERNENS IN DEN
DEUTSCHSPRACHIGEN LÄNDERN, Bamberg-1987, s. 69-78.

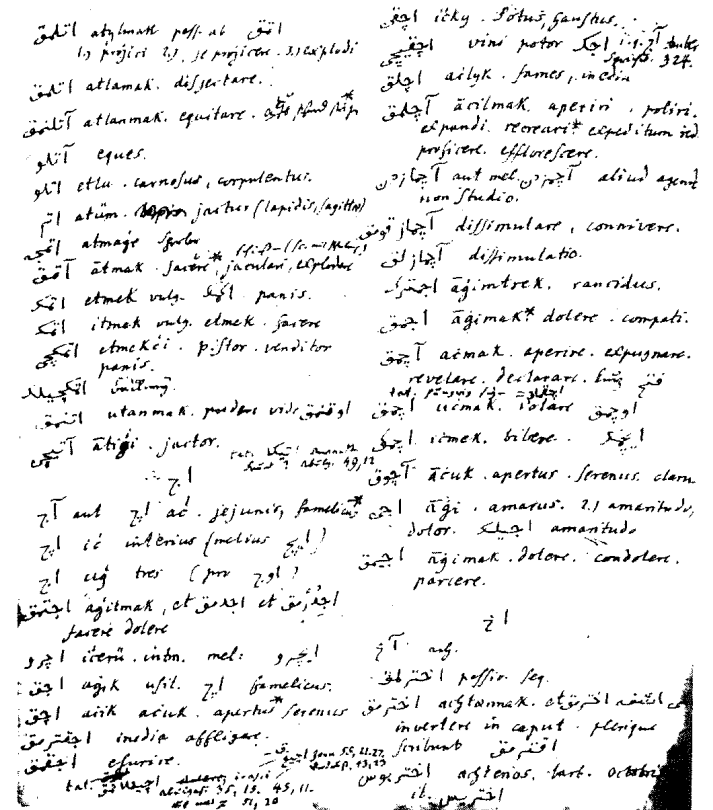
IRCICA: 20365

VIII. Friedrich Rückert (1788–1866) und die türkische Sprache und Literatur*

09 ARALIK 1986

Obwohl sich schon in Rückerts Jenenser Habilitationsschrift von 1811¹⁾ seine Hinwendung zum Orient ankündigt,²⁾ wurde dafür doch erst sein kurzer Aufenthalt in Wien im Winter 1818/19³⁾ zum entscheidenden Anstoß. Dort lernte er den österreichischen Orientalisten Joseph von Hammer-Purgstall (1774–1856)⁴⁾ kennen, der ihn in die persische Sprache einführte.⁵⁾ Wahrscheinlich hat er dabei auch eine erste, flüchtige Bekanntschaft mit dem Arabischen und Türkischen gemacht.⁶⁾ Im Unterschied zum Persischen und Arabischen übersetzte Rückert später jedoch nur sporadisch (und eher zu privatem Gebrauch) aus dem Türkischen, dessen Literatur ihm offensichtlich – wegen ihrer Abhängigkeit v.a. von persischen Vorbildern – nur wenig originelle poetische Reize zu bieten schien. Gleichwohl hat sich Rückert recht eingehend mit der türkischen Sprache und Literatur beschäftigt, wie sein wissenschaftlicher Nachlaß⁷⁾ beweist. Rückerts Bedeutung als Turkologe ist bislang nie eingehender untersucht worden, und die folgende Darstellung ist von daher nur als allererste, vorläufige Einführung und Bestandsaufnahme gedacht.

Während seines Aufenthalts als Privatgelehrter in Coburg (1820–1826) beschäftigte sich Rückert eingehend mit dem Studium der orientalischen Sprachen, vor allem dem Persischen und Arabischen, aber auch dem Türkischen und Sanskrit. Außer den Büchern, die Hammer-Purgstall Rückert gelegentlich zukommen ließ,⁸⁾ war dieser vor allem auf die Bestände der Coburger Bibliothek angewiesen.⁹⁾ An turkologischer Literatur waren dort neben der Grammatik von Holdermann¹⁰⁾ die Lexika von Clodius¹¹⁾ und Meninski¹²⁾



Für die intensive Beschäftigung F. Rückerts mit dem Türkischen sprechen seine Auszüge aus Meninskis Wörterbuch. Staatsbibliothek Preußischer Kulturbesitz Nachlaß Rückert B.6.

vorhanden. Aus dem zuletzt genannten schrieb er alle türkischen Wörter samt Umschrift und lateinischer Übersetzung ab. Dieses heute in West-Berlin befindliche,¹³⁾ als Buch gebundene Manuskript – es besteht aus 88 doppelseitig in zwei Kolumnen beschriebenen Blättern, – trägt den von Rückert stammenden Titel *Turcica Meninskii*. Für Rückerts Arbeitsweise als

FRIEDRICH RÜCKERT IN BERLIN (1844-45)
AUS DEN ERINNERUNGEN VON MAX MÜLLER

von

Hartmut Bobzin

Erlangen

Hinter dem Bild von Friedrich Rückert als Dichter und Übersetzer orientalischer Literaturen tritt das des akademischen Lehrers merklich zurück. Zugleich liegt über dieser Tätigkeit ein eigenartiger Hauch von Erfolglosigkeit und Vergeblichkeit¹. Zweimal hat Rückert eine akademische Stellung aus freien Stücken aufgegeben: 1812 die eines Privatdozenten in Jena², 1849 die eines Ordinarius in Berlin³; auch der Wechsel von Erlangen nach Berlin (1841) hing — auch wenn Rückert ihn erst nach langem Schwanken unternahm — mit einer zunehmenden Isolierung in der Universität zusammen⁴.

In dieses Bild paßt die Tatsache, daß Rückert stets nur wenig Studenten gehabt hat; gleichwohl sind aus ihnen eine Reihe hervorragender Orientalisten hervorgegangen, deren jeweils unterschiedliche Fachausrichtung im übrigen die Weitgespanntheit seiner eigenen Interessen deutlich widerspiegelt.

Aus Rückerts Erlanger Zeit (1826-1841) war das Friedrich Spiegel (1820-1905)⁵, der ab 1849 als Iranist sein Nachfolger auf dem Erlanger Lehrstuhl

¹ Vgl. H. Prang, *Friedrich Rückert als Dichter und Gelehrter* (Erlanger Universitätsreden NF 9, Erlangen 1963), S. 16: „Leider hat die Lehrtätigkeit als solche Rückert wohl niemals echte Freude gemacht... Rückerts Hauptneigung lag eindeutig beim Forschen und nicht beim Lehren.“ Man vgl. in diesem Zusammenhang auch Rückerts briefliche Äußerung an Varnhagen v. Ense vom 17.6.1837: „Sie sollten mir einmal eine Stelle am Rhein zu verschaffen suchen, eine Stelle, wobei es recht wenig oder gar nichts zu dociren gäbe“ (Friedrich Rückert, *Briefe*. Hrsg. v. Rüdiger Rückert, Schweinfurt 1977, Bd. I, S. 644).

² S.H. Prang, *Friedrich Rückert. Geist und Form der Sprache* (Wiesbaden 1963), S. 31 (im folgenden zit. als Prang). Eine nähere Begründung für Rückerts Schritt ist nicht bekannt.

³ S. Prang, S. 264f.

⁴ „Der anfangs geselligem Verkehr durchaus Zugängliche, der viel rauchte und zeitweilig jeden Freitag mit Döderlein und dem Philosophen Friedrich Köppen zum Kartenspiel zusammentraf, ... zog sich später mehr und mehr von der kollegialen Geselligkeit der Erlanger Professoren zurück, als die religiösen Zustände und Gesinnungen für den toleranten Orientalisten durch das orthodoxe Lutheranertum unerträglich wurden... Das war... in der zweiten Hälfte der dreißiger Jahre“ (Prang, S. 132). Vgl. in diesem Zusammenhang ferner L. Göhring, *Friedrich Rückert in Erlangen* (Erlanger Heimatblätter, 21. Jg. 1938, Nr. 5, ohne Paginierung), Bl. 6 und H.-J. Schoeps, *Friedrich Rückert und die Frömmlichkeit*, Jb. f. fränk. Landesforschung 25 (1965) S. 462.

⁵ Vgl. über ihn BJ 10 (1905) 254; RGG² V, 690 (O. Rühle).

war und ihn bis 1890 innehatte⁶. Aus seiner Berliner Zeit waren dies Friedrich Dieterici (1821-1903)⁷, der später als Arabist ab 1850 sein Nachfolger in Berlin wurde⁸; der ab 1863 in Halle lehrende Arabist- und Literaturwissenschaftler Richard Gosche (1824-1889)⁹; der spätere Nachfolger Heinrich Ewalds in Göttingen, Paul de Lagarde (1827-1891)¹⁰, und der später in Oxford zu hohem Ansehen gekommene Indologe und vergleichende Sprach- und Literaturwissenschaftler Friedrich Max Müller (1823-1900)¹¹, der Sohn von Rückerts früh verstorbenem Dichterfreund Wilhelm Müller (1794-1827)¹².

⁶ Spiegel hörte erstmals im Wintersemester 1838/39 bei Rückert, der damals Sanskritgrammatik und „einige semitische Dialekte“ las (Prang, S. 189). Zwischen Spiegel und der Familie Rückert gab es zahlreiche Kontakte; so studierte Spiegel zeitweise zusammen mit Rückerts ältestem Sohn Heinrich in Bonn (vgl. *Briefe* II, S. 840) und besuchte Rückert desöfteren in Neuses. Auch die wissenschaftlichen Kontakte zwischen Spiegel und Rückert blieben fruchtbar, wie aus der Korrespondenz Rückerts erkennbar ist. Als einen hübschen Beleg für die Art des Verhältnisses zwischen beiden vgl. man folgende Passage aus einem Brief an J.A. Hartung (1849, undatiert): „Diesmal wollte ich Ihnen einmal recht ausführlich philologica schreiben, da hat sich unverhofft eine angenehme Verhinderung eingestellt, nemlich Prof. Spiegel von Erlangen, einst mein Schüler im Persischen, jetzt mein Lehrer im Parsischen; da ziehn die Musen u Grazien sich vor Ormudst [sic!] u Ahriman zurück, u letzterer macht schlechtes Wetter, daß meine Trauben nicht reifen werden“ (*Briefe* II, S. 1142).

⁷ Vgl. über ihn NDB 3 (1957) 672 (O. Spies); J. Fück, *Die arabischen Studien in Europa bis in den Anfang des 20. Jahrhunderts* (Leipzig 1955) S. 173.

⁸ Rückert war 1846 an Dietericis Promotion beteiligt; brieflich berichtet er am 27.1.1846 seiner Frau von einem „schreckl. brillanten Doctorschmause“, den Dietericis Vater, ein angesehener Staatswissenschaftler, gab, nicht ohne einen gegen die Berliner Atmosphäre gerichteten kritischen Unterton: „Die Leute sind eben hier nährisch aufs Großthun; die Ehre ein paar Dutzend gelehrter Herrn zu bewirthen, hat ihm gewis 200 Thl. gekostet, es gab ganze Austernbänke u der Champagner floß in Strömen v Anfang bis zu Ende der Mahlzeit. Doch ist mir alles wohl bekommen“ (*Briefe* II, S. 1019). Über spätere Kontakte zwischen Dieterici und Rückert ist nichts bekannt.

⁹ Vgl. über ihn ADB 49 (1904) 469-74 (L. Fränkel).

¹⁰ Vgl. über ihn ADB 13 (1982) 409-12 (J. Schriewer); über seine wissenschaftlichen Leistungen als Semitist und Alttestamentler sind zu vergleichen A. Rahlfs, *Paul de Lagardes wissenschaftliches Lebenswerk im Rahmen einer Geschichte seines Lebens dargestellt*, Berlin 1928 (= Mitt. des Septuaginta-Unternehmens der Ges. d. Wiss. zu Göttingen, Bd. 4, H.1; dort S. 23f. übrigens Regest eines Briefes von Rückert an die Univ. Halle, der in der Edition der Briefe Rückerts fehlt); H.H. Schaefer, *Paul de Lagarde als Orientforscher*, OLZ 45 (1942) 1-13; J. Fück, *Die arabischen Studien*, S. 244. Über seine Bedeutung als Politiker vgl. zuletzt R.W. Lougee, *Paul de Lagarde 1827-1891. A Study of Radical Conservatism in Germany*, Cambridge/Mass. 1962, und J. Favrat, *La pensée de Paul de Lagarde (1827-1891). Contribution à l'étude des rapports de la religion et de la politique dans le nationalisme et le conservatisme allemands au XIX^e siècle*. Diss. Univ. Paris IV, Lille-Paris 1979.

¹¹ Vgl. über ihn BJ 5 (1900) 273-88 (M. Winternitz); E. Windisch, *Geschichte der Sanskrit-Philologie und indischen Altertumskunde*, II (Straßburg 1920), S. 270ff.; N.C. Chaudhuri, *Scholar Extraordinary. The Life of ... Friedrich Max Müller, P.C.*, London 1974.

¹² Wie Goethe hatte auch er Rückerts „Östliche Rosen“ mit warmen Worten begrüßt, vgl. seine *Vermischten Schriften*, hrsg. v. G. Schwab, Bd. V (Leipzig 1830), S. 290-313, allerdings nicht, ohne auch einige kritische Bemerkungen anzubringen.

ORIENS, c. 29-30, s. 102-109, 1986
(LEIDEN)

فريدريش روكرت

(١٧٨٨ - ١٨٦٦)

بقلم : الأستاذة أنا ماري شمل

وكان هذا الرأي جديداً مثيراً لمناقشات عنيفة بين اساتذة اللغة، ولكن العالم الشاب لم يبرح مداوماً على اعتقاده هذا حتى انه بعد ذلك بسنوات طويلة أفاد برأيه في ان الروح الألمانية وحدها هي التي تتمكن من استيعاب خزائن الآداب الأجنبية طرا، دون ان تضيق مع ذلك خصائصها الذاتية، مثلها في ذلك مثل تقبل المرأة البلورية للالوان والأشكال بلا تفریق، ثم إذ بها تعكسها عكسا تاما بينما لا تزال بلوراً صافيا ...

لم يجب روكرت الحياة الجامعية ولا التدريس ولذلك ترك جامعة بينا وعاش كشاعر حر، وكان ذلك في زمان حروب الاستقلال في ألمانيا، فنظم قصائد دعى فيها قومه لمقاومة نابليون وما زالت بعض هذه الاشعار مشهورة حتى يومنا هذا نظرا لما تذخر به من حب الشاعر لوطنه ونفوره من المعتدى الأجنبي ... وفي تلك الفترة قام روكرت بتأليف المسرحيات، مستمدا بعض مواضيعها من الأساطير الشرقية او حكايات ألف ليلة وليلة، ومع أنه كان لا يجيد على الاطلاق تأليف الروايات التمثيلية، لاسيما وأنها كانت تخرج من بين يديه خالية من الحياة فقيرة إلى القيم الجمالية، فانه لم يبرح التأليف في هذا اللون الأدبي طوال حياته حيث دون فيه ما دون، فن مسرحية دعاها «نابليون» الى موضوعات مأخوذة عن التوراة والتاريخ الألماني. وكانت آخر تجربة له في مجال التمثيلية ملهمة عن التاريخ الأرمني القديم ...

سافر روكرت الشاب على عادة معاصريه الى ايطاليا حيث اقام هناك لمدة من الزمان ولكنه لم يكن شغوفاً بهذه المملكة كما أننا لا نعثر في كتبه على آثار لهذه السياحة الا في أشعار معدودة. ولكنه عند عودته الى الشمال زار مدينة فينا التي عاش فيها «يوسف فون هامر - بورجستال» أستاذ اللغات الشرقية؛ وكان روكرت قد عزم على الالتحاق بالأكاديمية الاستشراقية في فينا، عندما أشرف على التاسعة عشرة من

توفى الشاعر المستشرق فريدريش روكرت Friedrich Rückert منذ قرن واحد، او على وجه التحديد في ٣١ يناير (كانون الثاني) سنة ١٨٦٦.

والحق انا لسنا ندرى أكانت عبقرته أكبر في مجال الشعر ام في مضمار اللغات الشرقية، ولعله مما يبعث على الأسف ان هذا العالم الفذ لم يحظ بتقدير مواطنيه فما زال الشعب الألماني يجهل حتى الآن الكثير من أعماله في حقل الاستشراق، خاصة وأنه كان ذا باع طويل في ترجمة الآداب الشرقية الى الألمانية حتى أنه ليس من اليسير حصر كل ما ألف من أشعار وما ترجم من أعمال. ولقد أقبل الشعب الألماني في القرن التاسع عشر على قراءة وترديد أشعار روكرت التي مجد فيها الأسرة؛ ومن اشهرها بعض الأبيات العذبة التي كان يترجم بها الأطفال في المانيا الى يومنا هذا؛ كما ان لروكرت انتاج غزير من الأشعار الغرامية التي ألهم بعضها الموسيقار الموهوب «شوبرت» مما دفعه الى تصنيف ألحان لها. وعلى الرغم من ذلك لم يدرك الجمهور أن شاعره الم محبوب كان في الوقت نفسه مترجما عبقرى الإهاب، ينذر أن يوجد مثله على مر العصور. ورغم كل هذا فأحيانا ما كان روكرت يشكو حاله بقوله :

لا يثير النفوس ما أوحىني به آلهة الشعر...

ولا يلتفت العلماء الى ما ألفت في مضمار اللغات ...

ولد فريدريش روكرت سنة ١٧٨٨ عن عائلة حاكم في مدينة «شفافينفورت» في شمالي بافاريا، وكثيراً ما وصف في اشعاره النهر والحقول والبساتين والغابات التي كان يلهو ويعدو فيها وهو طفل. وعندما شب درس اليونانية واللاتينية في جامعتي هايدلبرج وبيننا ودافع عن أطروحته في اللغات القديمة وفلسفة اللغة التي تقدم بها سنة ١٨١١؛ وقد انتهى في هذا البحث العلمي الى ان اللغة الألمانية تشتمل على إمكانات سائر اللغات بأجمعها فتشكل بذلك اللغة المثلى التي في إمكانها أن تبني خصائص كافة الألسن.

